مقاله مروری

چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری ایران: یک مرور یکپارچه

محمدحسام شریفی، سیدمصطفی محسنی‌زاده، صمد کارخاه، محمدجواد غضنفری، شقایق اسماعیلی، امیر امامی زیدی*

چکیده

مقدمه: توسعه آموزش پرستاری در مقطع تحصیلات تکمیلی و ایجاد تحول در آن نیازمند شناخت فرآیند آموزش، آگاهی از شیوه‌های نوین اجرای آن، شناخت منابع مادی و امکانات و آگاهی از نقش و وظایف نیروی انسانی است. مطالعه حاضر با هدف بررسی یکپارچه مقالات مرتبط با چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری ایران انجام شد.

روش‌ها: در این مرور یکپارچه توسعه یافته (Integrative review) ، جستجوی گسترده در پایگاه‌های اطلاعاتی، نظیر: نمایه نشریات پرستاری ایران (nindex.ir)، بانک اطلاعات نشریات کشور (magiran)، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (IranDOC)، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) و مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICeST) با استفاده از کلمات کلیدی فارسی و انگلیسی مرتبط با هدف مطالعه، از سال ۱۳۶۶ (زمان شروع اولین دوره کارشناسی ارشد پرستاری در ایران) تا آذر ۱۴۰۰ صورت گرفت.

نتایج: در مجموع، ۱۰ مقاله از ۲۹۱ مطالعه مورد بررسی قرار گرفت. چالش‌های مختلفی در آموزش پرستاری در مقطع کارشناسی ارشد وجود دارد که مربیان پرستاری دنبال راه‌کارهایی برای برطرف کردن این چالش‌ها هستند. آموزش پرستاری ارشد در ایران بر اساس اهداف و رسالت مشخص نیست و فارغ‌التحصیلان از کیفیت کاری خوبی برخوردارنیستند. در دانشگاه‌های ایران، نقش کارشناسی ارشد پرستاری در جامعه مشخص نیست و تاکنون در این زمینه بازنگری خاصی نشده است. در نهایت، به نظر می‌رسد دوره کارشناسی ارشد پرستاری درایران بی هدف و بدون توجه به نیاز جامعه درحال اجرا است.

نتیجه‌گیری: تدوین برنامه آموزشی منسجم تئوری و عملی منطبق با نیازهای جامعه می‌تواند اولین گام در اصلاح برنامه آموزشی پرستاری در مقطع کارشناسی ارشد تلقی گردد.

واژه‌های کلیدی: پرستاری، آموزش، چالش‌ها، کارشناس ارشد پرستاری.

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ اردیبهشت ۱۴۰۱؛ ۲۲(۱۲): ۷۴ تا ۸۸

DOI: 10.48305/22.43

مقدمه

اولین دوره کارشناسی ارشد پرستاری در ایران در سال

* **نویسنده مسؤول:** دکتر امیر امامی زیدی (استادیار)، گروه پرستاری داخلی-جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی نسیبه، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران. emamizeydi@yahoo.com

دکتر محمدحسام شریفی (استادیار)، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران. (sharifipm@mums.ac.ir)؛ دکتر سیدمصطفی محسنی‌زاده (استادیار)، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی قاین، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.(mohsenizadehm@bums.ac.ir)؛ صمد کارخاه، دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان و مرکز تحقیقات سوختگی و پزشکی ترمیمی، دانشگاه علوم پزشکی گیلان، رشت، ایران. (sami.karkhah@yahoo.com)؛ محمدجواد غضنفری، دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران. (javad.ghazanfari12@gmail.com)؛ شقایق اسماعیلی، بیمارستان امام خمینی ساری، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران. (shaqayeqesmaeili1@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱/۲۸، تاریخ اصلاحیه: ۱۴۰۰/۹/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۹/۲۱

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

۱۳٦٦ توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تأسیس شد(۱) و تا سال ۱٤۰۰ تعداد دانشکده‌هایی که این دوره را برگزار می‌کنند به ٤۰ مورد رسید(۲و۳). هدف از ایجاد دوره کارشناسی ارشد پرستاری، تربیت افرادی لایق، متعهد و متبحر در حرفه پرستاری است(٤). به طوری که بتوانند بر مبانی علوم پرستاری و متون علمی موجود تسلط یابند، با روش‌های پیشرفته تحقیق در پرستاری آشنا شوند، لیاقت و مهارت علمی و عملی لازم برای مراقبت از بیمار را به دست آوردند و به عنوان اعضای هیأت‌علمی در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نیروی انسانی متبحر مراکز بهداشتی درمانی را آموزش دهند(۵). علاوه براین، استفاده از مقالات علمی و تحقیقات علوم پرستاری و وابسته در جهت پیشبرد مرزهای دانش و کمک به ایجاد روح علمی در جامعه و از همه مهم‌تر مدیریت ارائه خدمات مرتبط با سلامتی می‌تواند از سایر اهداف ایجاد دوره ارشد پرستاری است(۱).

بر اساس دفترچه راهنما و منابع آزمون کارشناسی ارشد پزشکی وزارت بهداشت در سال ۱٤۰۰ گرایش‌های کارشناسی ارشد پرستاری در ایران شامل رشته‌های پرستاری داخلی–جراحی، پرستاری اورژانس، پرستاری توانبخشی، پرستاری سالمندی، پرستاری سلامت جامعه، روان پرستاری، مدیریت پرستاری، پرستاری کودکان، پرستاری مراقبت‌های ویژه، پرستاری مراقبت‌های ویژه نوزادان و پرستاری نظامی است. هدف از افزایش رشته‌های کارشناسی ارشد پرستاری، تخصصی شدن این حرفه و افزایش کیفیت خدمات پرستاری است(۳و٦).

توسعه آموزش پرستاری در مقطع تحصیلات تکمیلی و ایجاد تحول در آن نیازمند شناخت فرآیند آموزش، آگاهی از شیوه‌های نوین اجرای آن، شناخت منابع مادی و امکانات، و آگاهی از نقش و وظایف نیروی انسانی است(۷و۸). در نتیجه، برنامه آموزشی این رشته باید به گونه‌ای طراحی شود که علاوه بر رشد و توسعه فکری دانشجویان(۹)، زمینه برای کسب تبحر و مهارت بالینی دانشجویان مساعد گردد(۱۰تا۱۳).

با توجه به این که ارتقای کیفیت در هر گروه آموزشی و از جمله تحصیلات تکمیلی پرستاری نیازمند تعیین نقاط قوت و ضعف، چالش‌ها و مشکلات وضعیت موجود در گروه و بررسی راه‌کارهای اجرایی برای بهبود کیفیت برنامه است، مهم است که در ابتدا این چالش‌ها شناسایی شوند. بنابراین، درک چالش‌های این مقطع آموزشی ضروری است(۱٤). این در حالی است که شواهد کمی در رابطه با چالش‌های پیش روی آموزش در مقطع کارشناسی ارشد وجود دارد(۱۵و۱٦) و اکثر مطالعات قبلی، چالش‌ها و مشکلات آموزش در مقطع کارشناسی پرستاری را بررسی کردند(۱۷تا۲۳). در یک مطالعه مروری، جوکار و همکاران چالش‌های پیش روی آموزش بالینی در مقطع کارشناسی پرستاری را تبیین کردند. به عقیده آن‌ها، مشکلاتی نظیر تأکید محدود بر حل مسأله، بازخورد ناکافی به دانشجویان، عدم وجود انتظارات واضح برای عملکرد دانشجو، الگوی نقش و محیط بالینی نامناسب، محیط اجتماعی غیرمؤثر، روشن نبودن وضعیت کیفیت آموزش بالینی در برابر کمیت، لزوم تغییرات اساسی در برنامه آموزش پرستاری با توجه به مفاهیم اساسی در پرستاری را مطرح می‌کند(۱۹). در مجموع، به نظر می‌رسد که علی‌رغم مطالعات مختلف انجام شده از گذشته تاکنون، چالش‌های آموزش بالینی در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری در ایران همچنان وجود دارد. در حقیقت، این مطالعات به‌صورت کاربردی نتوانستند مشکلی را حل کنند. بنابراین، نیاز است که نتایج مطالعاتی که چالش‌های مقطع کارشناسی ارشد را بررسی کرده‌اند، تجمیع شوند تا مدیران و سیاست‌گذاران پرستاری تصمیمات مناسبی برای ارتقای این حرفه اتخاذ کنند. با توجه به نیاز مبرم به درک و شناسایی چالش‌های سیستم آموزش کارشناسی ارشد پرستاری و ارائه راه‌کارهای مطرح شده در مقالات و تجمیع آن‌ها به صورت یک کل جامع، این مقاله مروری با هدف بررسی چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

کارشناسی ارشد پرستاری ایران انجام شد.

روش‌ها

با توجه به این که روش شناختی مطالعات مرور شده متفاوت ازهم و نامناسب برای آنالیز آماری بود، از روش مطالعه مروری یکپارچه توسعه یافته وایت مور (Whittemore) و نافل (Knafl) برای هدایت این مطالعه استفاده شد(۲٤). این روش اجازه جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و یکپارچه سازی یافته‌های جداگانه تحقیقات کمی و کیفی و تشکیل یک کل معنی را می‌دهد. چارچوب این روش متشکل از ٥ مرحله تعریف مشکل، جستجوی متون، استخراج و تحلیل داده‌ها، ارائه نتایج و پیشنهادات است(۲٤).

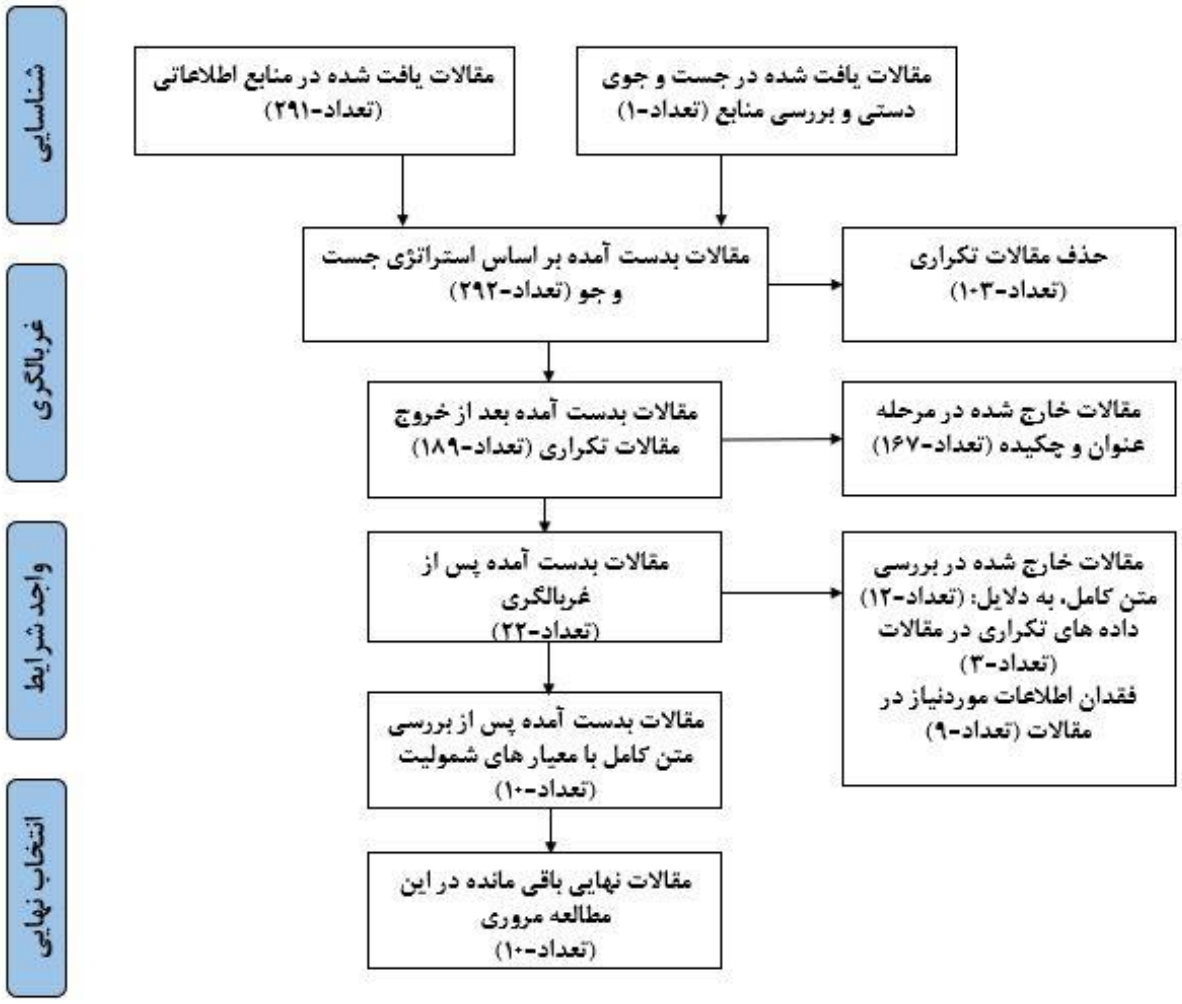
جستجوی پایگاه داده‌های الکترونیکی برای بازیابی مطالعات انجام شده صورت گرفت. در جست و جوی اولیه از کلمات کلیدی ("کارشناسی ارشد پرستاری"، "آموزش"، "راه‌کارها"، "چالش‌ها" و "ایران") و معادل انگلیسی آن‌ها (Master of science in nursing, Education, solutions, Challenges و Iran) استفاده شد. این جستجو از سال ۱۳٦٦ (زمان شروع اولین دوره کارشناسی ارشد پرستاری در ایران) تا آذر ۱٤۰۰ انجام شد. پایگاه‌های اطلاعاتی فارسی تحت جستجو شامل نمایه نشریات پرستاری ایران (nindex.ir)، بانک اطلاعات نشریات کشور (magiran)، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (IranDOC)، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC) و مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RICeST) بود. معیارهای ورود به مطالعه شامل موضوع منبع در مورد کارشناسی ارشد پرستاری باشد، زبان مقالات فارسی یا انگلیسی باشد، و موضوع منبع مربوط به سیستم آموزش پرستاری در ایران باشد، بودند. از طرفی، مطالعات مروری، نامه به سردبیر، کنفرانسی و مداخله‌ای از مطالعه حاضر خارج شدند. عنوان، چکیده و متن کامل مقالات بر اساس معیارهای ورود و خروج توسط دو محقق به طور مستقل ارزیابی شدند. رفرنس‌های مقالاتی که در نهایت وارد مطالعه شدند نیز به صورت دستی بررسی شدند تا منابع مرتبطی که احتمالاً در جستجوی الکترونیکی بازیابی نشده بودند، جهت ورود به مطالعه مورد ارزیابی قرار گیرند. در طی جمع‌آوری داده‌ها از هیچ تفسیری استفاده نشد و از عبارات اصل مقالات که توسط نویسنده به کار رفته بود، استفاده شد. با استفاده از دو محقق که به طور مستقل از هم در طی فرایند تحلیل کار می‌کردند، نتایج به دست آمده از تحلیل مورد بررسی قرار گرفت و در صورت برخورد با مشکل با همدیگر در مورد مسأله بحث و با بررسی مجدد به توافق می‌رسیدند. در مجموع، همه مقالات مربوطه مورد بررسی قرار گرفتند و داده‌ها با استفاده از فرم مخصوص، که شامل نام نویسنده، سال چاپ مقاله، طرح تحقیق، حجم نمونه، مکان پژوهش، هدف مطالعه، چالش‌های ذکر شده و راه کارهای ارائه شده، استخراج شد.

نتایج

در مجموع، ۲۹۱ مطالعه در جستجوی اولیه پایگاه‌های اطلاعاتی و یک مطالعه در جست و جوی دستی منابع بالقوه یافت شد. پس از حذف مطالعات تکراری، ۱۸۹ مطالعه باقی ماند. پس از ارزیابی عنوان و چکیده مقالات، ۲۲ مقاله باقی ماند. در نهایت، در بررسی متن کامل مطالعات، ۱۰ مقاله مرتبط با موضوع اصلی این مطالعه بودند و برای این مطالعه مروری انتخاب شدند (شکل ۱). در مجموع نتایج مطالعات در دو بخش چالش‌ها و راه‌کارها مورد بررسی قرار گرفت.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

شکل ۱: نمودار جریان فرآیند انتخاب مطالعات

چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع ارشد پرستاری

چالش‌های آموزش در مقطع ارشد پرستاری به دو بخش چالش‌های مربوط به دانشجویان و چالش‌های مربوط به سیستم آموزشی تقسیم می‌شود (جداول ۱و۲).

۱. چالش‌های مربوط به دانشجویان

این چالش‌ها در ٤ مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که شامل عدم کارآیی دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد پرستاری در محیط‌های بالینی، عدم کیفیت کاری مناسب فارغ‌التحصیلان، ناامید شدن از ادامه تحصیل و سرخوردگی بعد از ورود به دوره، به رسمیت شناخته نشدن توسط همکاران پرستار و پزشک و جدایی از بالین است(۱٦و۲۵تا۲۷). در این چالش‌ها به نظر می‌رسد نقش خود دانشجویان بیشتر از سیستم آموزشی است.

راه‌کارها: راه‌کارهای حل چالش‌های مرتبط با دانشجویان شامل ایجاد و احراز پست‌های ویژه کارشناسی ارشد در بالین، تعریف شرح وظایف اختصاصی آن‌ها، تخصصی کردن آموزش پرستاری در سطح کارشناسی ارشد و بالاتر، بازنگری سیستم گزینش دانشجو برای ادامه تحصیل در مقطع ارشد، طراحی برنامه جامع آموزشی برای ارتقای آن‌ها و جایگاه حرفه در بین مردم و شناساندن نقش و ارزش حرفه پرستاری به جامعه با بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی با راهنمایی و مشاوره صاحب‌نظران و سازمان‌های ذی‌ربط

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

پرستاری می‌شود(۱۶و۲۵تا۲۷)

جدول ۱: نتایج بررسی مطالعات انجام شده در مورد چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری در ایران

ردیف	نویسنده، سال	طرح تحقیق	حجم نمونه	شهر	هدف مطالعه	چالش‌ها	راه‌کارها
۱	الله‌دادیان(۴۰)، ۱۳۸۷	ترکیبی	۵۰	ایران	پیشنهاد استانداردهای مناسب کشوری برای اعتباربخشی دوره کارشناسی ارشد پرستاری و مامایی	استفاده از استانداردهای خارجی برای اعتباربخشی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری	تعیین استانداردهای بین المللی کارشناسی ارشد پرستاری تدوین استانداردهای منطبق بر ساختار آموزشی کشور وجود برنامه مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف تحصیلات تکمیلی وجود برنامه ای مشخص و منظم برای بودجه تحصیلات تکمیلی برنامه آموزشی در سطح کارشناسی ارشد طوری طراحی شود که دانشجویان برای انجام پژوهش، سازمان‌دهی، استفاده و انتشار دانش آماده شوند.
۲		توصیفی –مقطعی	۲۰۵	ایران	تعیین ضرورت وجود دوره‌های آموزش تخصصی در مقطع کارشناسی ارشد	عدم کارآیی دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد پرستاری در محیط‌های بالینی عدم تأکید این دوره‌ها بر مفاهیم عمومی (مدیریت، آموزش و...)، جنبه‌های مهارتی و تخصصی، هماهنگی بین آموزش‌های ارائه شده و خدمات مورد نیاز در بالین، تمایل پرستاران دانش‌آموخته به کار در بالین وجود جایگاه مشخص در بالین	ارائه دوره‌های تخصصی بالینی در مقطع کارشناسی ارشد دلایل ایجاد این دوره‌های تخصصی به ترتیب اولویت شامل: ارتقای کیفیت خدمات، نیاز روزافزون جامعه به تخصصی عمل کردن حرف پزشکی، ایجاد جایگاه شغلی مناسب برای پرستاران و کاهش هزینه‌های ارائه خدمات بهداشتی و درمانی بازنگری دوره‌های آموزشی مقطع کارشناسی ارشد از نظر اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌های پرستاری ایران تخصص‌هایی چون پرستاری مراقبت ویژه، اورژانس و قلب و عروق از اولویت بیشتر برخوردار بود.
۳	ولی‌زاده (۲۳)، ۱۳۹۰	تحلیل محتوی	٤٦	تبریز	شناسایی و تبیین چالش‌های کارشناسی ارشد پرستاری و ارائه راه حل	فرهنگی و هویت حرفه‌ای: دغدغه‌های فرهنگی و هویت حرفه‌ای در محیط کار عدم تعادل بین آموزش، پژوهش و بالین: عدم کفایت محتوی آموزشی دوره عدم تطابق محتوای آموزشی با نیازهای بالین ارتباط نامناسب پژوهش و بالین سیستم گزینش دانشجو، و انتخاب افراد مستعد، علاقمند و با انگیزه برای ادامه تحصیل در مقطع ارشد نبود برنامه جامع آموزشی برای ارتقای آن‌ها و جایگاه حرفه در بین مردم و شناساندن نقش و ارزش حرفه پرستاری به جامعه با بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی با راهنمایی و مشاوره صاحب نظران و سازمان‌های ذیربط پرستاری. بهره‌گیری از اساتید علاقمند به رشته و پرتوان در این رشته که سبب ایجاد انگیزه و علاقه در فارغ‌التحصیل شود.	اتخاذ استراتژی برای بهبود تصویر پرستاری، ایجاد و احراز پست‌های ویژه کارشناسی ارشد در بالین، تعریف شرح وظایف اختصاصی آن‌ها؛ تخصصی کردن آموزش پرستاری در سطح کارشناسی ارشد و بالاتر، بازنگری سیستم گزینش دانشجو برای ادامه تحصیل در مقطع ارشد،طراحی برنامه جامع آموزشی برای ارتقای آن‌ها و جایگاه حرفه در بین مردم و شناساندن نقش و ارزش حرفه پرستاری به جامعه با بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی با راهنمایی و مشاوره صاحبنظران و سازمان‌های ذیربط پرستاری. بهره‌گیری از اساتید علاقمند به رشته و پرتوان در این رشته که سبب ایجاد انگیزه و علاقه در فارغ‌التحصیل شود.
٤	کرمانشاهی (۵۲)، ۱۳۹۰	تطبیقی	–	ایران کانادا	مقایسه‌ی برنامه آموزش کارشناس ارشد پرستاری در ایران و کانادا	عدم انطباق برنامه آموزش پرستاری ارشد ایران بر اساس اهداف و رسالت مشخص عدم تناسب با نیاز جامعه برای مدیریت مراقبت، نظارت و کنترل برنامه ریزی آموزش پرستاری	تدوین برنامه آموزشی منسجم و طراحی سایر قسمت‌های برنامه بر اساس فلسفه و تئوری منسجم و منطقی برنامه آموزش کارشناسی ارشد پرستاری مبتنی بر نیاز جامعه و دانشجو لحاظ شود. توجه به رشد تفکر انتقادی و خلاقیت در دانشجویان توجه به ارزش‌های حرفه‌ای در عین توجه به تعالیم و فرهنگ

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

ردیف	نویسنده، سال	طرح تحقیق	حجم نمونه	شهر	هدف مطالعه	چالش‌ها	راه‌کارها
						عدم کیفیت کاری مناسب فارغ‌التحصیلان عدم مشخص بودن جایگاه کارشناس ارشد پرستاری در جامعه	اسلامی توجه به نقش و وظایف پرستاران فارغ‌التحصیل در سیستم بهداشتی کشور و در سطح جامعه در برنامه درسی کارشناسی ارشد پرستاری امکان دسترسی به روش‌های آموزشی نوین و لزوم توسعه‌ی برنامه‌های ادغام پژوهش در آموزش ضرورت انجام و پیگیری منصفانه ارزیابی درونی و بیرونی در برنامه‌ی آموزشی ارشد پرستاری
۵	نیک فرید(۵۳)، ۱۳۹۲	تحلیل محتوا	۸	تهران	بررسی کیفی درک دانشجویان پرستاری مراقبت ویژه نوزادان درباره وضعیت تحصیل	ابهام نقش در عملکرد بالینی موفقیت و چشم انداز مثبت رشته مشروط به آماده سازی شرایط بالینی برای حضور رشته و الزام توانمندسازی حرفه‌ای می باشد. نا امید شدن از ادامه تحصیل و سرخوردگی بعد از ورود متفاوت بودن انتظارات از رشته با واقعیت موجود آموزش ضعیف به دلیل عدم وجود اساتید پرستاری متخصص مشارکت دادن دانشجوی تازه کار در تدریس دروس تخصصی آموزش بالینی هم راستا با دوره کارشناسی کوریکولوم درسی نامناسب	لزوم تغییرات زیربنایی در حیطه‌های آموزش، مدیریت بالین و توانمندسازی حرفه‌ای مشخص کردن جایگاه فارغ‌التحصیلان رشته در جامعه پرستاری تشکیل گروه و انجمن و نشر مجلات تخصصی برای قدرتمند کردن رشته سپردن تدریس به دست متخصصان مربوطه ارائه مدل نقش از یک پرستار ارشد مسلط
٦	حیدری (۳۱)، ۱۳۹۳	توصیفی –مقطعی	۹۰	مشهد	بررسی بروندادهای پژوهشی پایان نامه‌های کارشناسی ارشد پرستاری	کاربردی نبودن نتایج پایان نامه‌های دوره ارشد پرستاری سطح کیفیت پائین متدولوژی پایان نامه‌ها عدم حمایت از مراقبت مبتنی بر تحقیق در بالین	افزایش سطح شاهدمحوری پژوهش‌ها توسعه توانمندی دانشجویان ارشد پرستاری در نگارش و انتشار مقالات علمی تغییر تمرکز پژوهش‌های ارشد پرستاری بر مداخلات بالینی و چالش‌های روز پرستاری
۷	ذوالفقاری (٥٤)، ۱۳۹٤	تحلیل محتوا	۱۵	تهران	تبیین تجارب و چالش‌های آموزش دوره کارشناسی ارشد ویژه	عدم هویت حرفه‌ای عدم انگیزه و تجربه قبلی عدم هم خوانی آموزش نظری و بالینی مربی بالینی ناکارآمد نقص در تعاملات حرفه‌ای و ارتباطات بین رشته ای جدایی از بالین کاغذ بازی آموزشی بجای آموزش بالینی مهارت‌ها به رسمیت شناخته نشده توسط همکاران پرستار و پزشک	خارج کردن محیط یادگیری از سنتی به مدرن تجدید نظر در تدریس دروس تئوری توسعه نقش‌های حمایتی مربیان تشویق برقراری تعاملات انسانی و بین رشته ای توسعه راه‌کارهای خلاقانه کاهش گسست تئوری–بالین توسط اعضای هیأت‌علمی تقویت سطح دانش و مهارت اساتید دوره ارشد
۸	قربانی (۵۵)، ۱۳۹٤	توصیفی تحلیلی	–	ایران و آمریکا	مقایسه برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری کودکان ایران و آمریکا	عدم توجه کافی به سوابق کاری داوطلبان انجام مصاحبه از لحاظ خصوصیات روانشناختی قبل از ورود به دوره ارائه دوره بصورت پاره وقت	توجه به سوابق کاری داوطلبان انجام مصاحبه از لحاظ خصوصیات روانشناختی قبل از ورود به دوره و ارائه دوره به صورت پاره وقت
۹	عاقبتی (۵۰)، ۱۳۹٤	تحلیل محتوی	۱۲	مشهد	تبیین تجارب مربیان و دانشجویان از اجرای برنامه درسی کارشناسی ارشد ویژه پرستاری	ابهام و سردرگمی در تعیین حد و مرزهای رشته کارشناسی ارشد ویژه پرستاری: همپوشانی مطالب و کارآموزی برخی دروس مانند ارتوپدی و تروماتولوژی	

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

ردیف	نویسنده، سال	طرح تحقیق	حجم نمونه	شهر	هدف مطالعه	چالش‌ها	راه‌کارها
						تکراری بودن مباحث و عملکردهای آموزشی نسبت به دوران کارشناسی ناکافی بودن درس روش تحقیق و نپرداختن به دروس تئوری پردازی در پرستاری و روش تدریس و آموزش در ارشد ویژه تلاش مربیان در جهت القای هویت حرف‌های به دانشجو: فرایند پرستاری به عنوان محور اصلی آموزش تلاش در جهت آموزش تخصصی بیمارمحور محدودیت در منابع انسانی کارآزموده جهت آموزش تقویت حس خودکارآمدی در دانشجو: ناکافی بودن اساتید ماهر و کارآزموده محدودیت در استفاده از پزشکان مجرب محدودیت در استفاده از پرسپتورهای بالینی	
۱۰	مظلوم (۱۵)، ۱۳۹۵	توصیفی – پیمایشی به روش دلفی	۲۰	مشهد	تدوین استانداردهای آموزشی پایه برای ارزشیابی و اعتبار سنجی برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبت ویژه نوزادان: گزارش یک مطالعه Delphi	عدم تدوین استانداردهای آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبت ویژه نوزادان ابهام در استانداردهای ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبت ویژه نوزادان ابهام در هویت قانونی و علمی برنامه‌های درسی دوره	از روش‌های یادگیری فعال به جای یادگیری غیر فعال برای دانشجویان استفاده شود. ارزشیابی برنامه توسط تیمی متشکل از اعضای گروه، اعضای سایر گروه‌ها و صاحبنظران خارج دانشکده (پزشکان فوق تخصص رشته نوزادان، فارماکولوژیست، سرپرستاران و پرستاران بخش‌های مراقبت ویژه نوزادان و نمایندگان دانشجویان) انجام شود. در ارزشیابی برنامه، مقایسه با دانشگاه‌های برتر داخل و خارج کشور صورت گیرد تا نقاط قوت و ضعف مشخص شود. ارزشیابی جامع برنامه آموزشی حداقل هر ۳-۲ سال یک بار انجام شود. محتوای برنامه آموزشی بر اساس نیازسنجی انتخاب شود و بر اساس ضوابط موجود به صورت دوره‌ای با توجه به نظرات فراگیران، مورد بازنگری قرار گیرد. انتظارات از ارزشیابی قبل از اجرای آن توسط دست اندرکاران و ذینفعان مورد بحث قرار گیرد. نتایج و گزارش ارزشیابی برای استفاده در برنامه ریزی‌های بعدی در اختیار ذینفعان قرار داده شود. آموزش نظری، بالینی و پژوهش در راستای یکدیگر باشند. در برنامه، مشارکت دانشجویان در ارتقای سلامت و پژوهش مورد توجه قرار گیرد. فرایند آموزش، امکان همکاری گروهی با پزشکان، پرستاران و سایر اعضای تیم سلامت در زمینه یادگیری را فراهم نماید. برنامه آموزشی شامل مراقبت از نوزادان سرپایی، نوزادان نارس، بستری و انجام کشیک در بیمارستان باشد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

۲. چالش‌های مربوط به سیستم آموزشی

چالش‌های سیستم آموزشی خود به چهار بخش مرتبط با استانداردهای حرفه، آموزشی، بالین و تحقیق تقسیم می‌شود:

استانداردهای حرفه‌ای: این چالش‌های در ۵ مطالعه گزارش شد که شامل استفاده از استانداردهای خارجی برای اعتباربخشی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری، نبود برنامه جامع آموزشی برای ارتقای آن‌ها و جایگاه حرفه در بین مردم، عدم کفایت محتوی آموزشی دوره، عدم تطابق محتوای آموزشی با نیازهای بالین، عدم انطباق برنامه آموزش پرستاری ارشد ایران بر اساس اهداف و رسالت مشخص، عدم تدوین استانداردهای آموزشی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبت ویژه نوزادان، ابهام در استانداردهای ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد رشته پرستاری مراقبت ویژه نوزادان و ابهام در هویت قانونی و علمی برنامه‌های درسی دوره است (۱۵و۲۵و۲۷تا۲۹).

راه‌کارها: راه‌کارهای حل چالش‌های مرتبط با استانداردهای حرفه‌ای شامل وجود برنامه مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف تحصیلات تکمیلی، تدوین برنامه آموزشی منسجم و طراحی سایر قسمت‌های برنامه بر اساس فلسفه و تئوری منسجم و منطقی، برنامه آموزش کارشناسی ارشد پرستاری مبتنی بر نیاز جامعه و دانشجو لحاظ شود، توجه به رشد تفکر انتقادی و خلاقیت در دانشجویان، توجه به ارزش‌های حرفه‌ای در عین توجه به تعالیم و فرهنگ اسلامی می‌شود(۱۵و۲۵و۲۷تا۲۹)

آموزشی: این چالش‌ها در ۵ مطالعه گزارش شده است که شامل عدم تأکید این دوره‌ها بر مفاهیم عمومی (مدیریت، آموزش)، جنبه‌های مهارتی و تخصصی، هماهنگی بین آموزش‌های ارائه شده و خدمات مورد نیاز در بالین، عدم کفایت محتوی آموزشی دوره، عدم تطابق محتوای آموزشی با نیازهای بالین، بهره‌گیری از اساتید علاقمند به رشته و پرتوان در این رشته که سبب ایجاد انگیزه و علاقه در فارغ‌التحصیل شود، آموزش ضعیف به دلیل عدم وجود اساتید پرستاری متخصص، مشارکت دادن دانشجوی تازه کار در تدریس دروس تخصصی، آموزش بالینی هم راستا با دوره کارشناسی، کوریکولوم درسی نامناسب، تکراری بودن مباحث و عملکردهای آموزشی نسبت به دوران کارشناسی، ناکافی بودن اساتید ماهر و کارآزموده و ابهام در هویت قانونی و علمی برنامه‌های درسی دوره می‌شود(۱۵و۲۶و۲۷و۲۹و۳۰).

راه‌کارها: راه‌کارهای حل چالش‌های آموزشی شامل دلایل ایجاد این دوره‌های تخصصی به ترتیب اولویت شامل: ارتقای کیفیت خدمات، نیاز روزافزون جامعه به تخصصی عمل کردن حرف پزشکی، ایجاد جایگاه شغلی مناسب برای پرستاران و کاهش هزینه‌های ارائه خدمات بهداشتی و درمانی، بازنگری دوره‌های آموزشی مقطع کارشناسی ارشد از نظر اعضای هیأت علمی دانشکده‌های پرستاری ایران، خارج کردن محیط یادگیری از سنتی به مدرن، توسعه نقش‌های حمایتی مربیان، تشویق برقراری تعاملات انسانی و بین رشته‌ای و تقویت سطح دانش و مهارت اساتید دوره ارشد است(۱۵و۲۶و۲۷و۲۹و۳۰).

بالین: این چالش‌ها در ٤ مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که شامل عدم هماهنگی بین آموزش‌های ارائه شده و خدمات مورد نیاز در بالین، تمایل پرستاران دانش‌آموخته به کار در بالین، وجود جایگاه مشخص در بالین، عدم تطابق محتوای آموزشی با نیازهای بالینی، آموزش بالینی غیر همسو با دوره کارشناسی و کاغذ بازی آموزشی بجای آموزش بالینی مهارت‌ها می‌شود(١٦و٢٦و٢٧و٢٩).

راه‌کارها: راه‌کارهای حل چالش‌های بالین شامل ارائه دوره‌های تخصصی بالینی در مقطع کارشناسی ارشد تخصص‌هایی چون پرستاری مراقبت ویژه، اورژانس و قلب و عروق، و همچنین در یک راستا بود آموزش‌های نظری، بالینی و پژوهش و توسعه راه‌کارهای خلاقانه کاهش گسست تئوری_ بالین توسط اعضای هیأت‌علمی می‌شود(١٦و٢٦و٢٧و٢٩).

تحقیق: این چالش‌ها در ۳ مطالعه مورد بررسی قرار گرفت که شامل ارتباط نامناسب پژوهش و بالین، کاربردی نبودن نتایج

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

پایان‌نامه‌های دوره ارشد پرستاری، سطح کیفیت پایین متدولوژی پایان نامه‌ها، عدم حمایت از مراقبت مبتنی بر تحقیق در بالین و ناکافی بودن درس روش تحقیق و نپرداختن به دروس تئوری پردازی در پرستاری است(۲۹تا۳۱).

راه‌کارها: راه‌کارهای حل چالش‌های مربوط به تحقیق شامل افزایش سطح شاهدمحوری پژوهش‌ها، توسعه توانمندی دانشجویان ارشد پرستاری در نگارش و انتشار مقالات علمی، تغییر تمرکز پژوهش‌های ارشد پرستاری بر مداخلات بالینی و چالش‌های روز پرستاری، در یک راستا بودن آموزش نظری، بالینی و پژوهش، و مشارکت دانشجویان در ارتقای سالمت و پژوهش است(۲۹تا۳۱).

بحث

پژوهش حاضر با هدف مروری نظام مند بر چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری ایران طراحی شد. حرفه پرستاری هم مبتنی بر آموزش نظری و هم مبتنی بر آموزش بالینی است. هدف برنامه آموزش پرستاری فارغ‌التحصیل نمودن، پرستارانی است، که در سلامت و کیفیت زندگی افراد و جامعه‌ای که به آن خدمت می‌کنند، دارای نقش مؤثری باشند(۱۹و۳۲تا۳٤). هدف از فعالیت‌ها و تجارب بالینی در آموزش پرستاری، فراهم کردن اعتماد و استقلال در انجام اقدامات پرستاری، قضاوت نقادانه و حل مسأله است که از طریق کاربرد دانش نظری در عمل میسر می‌شود(۳۵). به همین دلیل برنامه‌های آموزش نظری را با آموزش بالینی یا عملی ادغام می‌کنند(۳٦). این در حالی است که در مطالعات نیز مشخص شد که پرستاران با تحصیلات در مقطع ارشد نسبت به پرستاران کارشناسی از دانش، نگرش و عملکرد بهتری در مراقبت از بیماران برخوردارهستند(۳۷و۳۸). از طرف دیگر هدف آموزش بالینی، تغییر رفتار و ایجاد شایستگی بالینی است، اما نتایج مطالعاتی که این هدف را در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری بررسی کرده‌اند، نشان می‌دهد که در این زمینه چندان موفق نبوده است(۱٦و۲٦و۳۹). عواملی مانند افزایش تعداد دانشجویان ورودی به دانشکده‌ها، به‌کارگیری اطلاعات کسب شده نظری در محیط بالینی و جامعه، ناتوانی در برنامه‌ریزی مناسب جهت به‌کارگیری مهارت‌های مورد نیاز، نظیر حل مسأله، تفکر انتقادی، استدلال بالینی و کار گروهی، احساس نیاز دانشجویان فارغ‌التحصیل به داشتن شایستگی و آمادگی مناسب برای کار در بالین و همچنین تغییرات سریع روش‌های پیشگیری و درمان از چالش‌های سال‌های اخیر آموزش پرستاری به شمارمی رود که موجب تشدید مشکلات آموزشی در مقاطع مختلف تحصیلی پرستاری شده است(٤۰تا٤۲). با در نظر گرفتن این که دستیابی به آموزش اثربخش در پرستاری موجب کسب و ارتقای صلاحیت دانشجویان جهت ارائه مراقبت بهتر در جهان واقعی می‌شود، مسؤولین امر در رشته پرستاری باید اقداماتی را در جهت توسعه آموزش اثر بخش به کار ببرند. آموزش اثربخش، آموزشی است که بتواند بین درک استاد از خودش، درک دانشجو و درک از شرایط روانی_اجتماعی کلاس درس تعادل ایجاد کند(٤۳). آموزش اثر بخش در مقطع کارشناسی ارشد می‌تواند به فراهم ساختن محیط یادگیری مناسب و یادگیری مؤثر فراگیران منجر شود(٤٤تا٤٦). عناصر اصلی برای یک آموزش مؤثر تئوری و بالینی شامل استاد ماهر و دارای انگیزه، دانشجویی که آماده و دارای انگیزه است، زمان و فرصت برای تکرار مهارت‌ها، نگرش مشترک مسؤولیت حرفه-ای نسبت به بیمار بین دانشجو و مربی، زمان و فرصت برای ارائه بازخورد بین معلم و دانشجو می‌شوند(۱۹و٤۷تا٤۹).

در حقیقت، دوره کارشناسی ارشد پرستاری به منظور تأمین نیروی انسانی متعهد و متبحر در این رشته‌ها و دستیابی به راه‌های تخصص در علوم وابسته به آن برای جبران کمبود نیروهای متخصص تاسیس گردیده است تا این افراد بتوانند در هر یک از ابعاد آموزشی، پژوهشی و مدیریت فعالیت نمایند و با استفاده از مقالات علمی و تحقیقات در جهت پیشبرد مرزهای دانش کوشا باشند(٤۰). با توجه به این که ارتقای کیفیت در تحصیلات تکمیلی پرستاری منوط به تعیین وضعیت موجود در گروه و بررسی راه کارهای اجرایی برای بهبود کیفیت برنامه است، لازم است چالش‌ها، مشکلات و

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

راه‌حل‌های موجود ترکیب شوند.

آموزش پرستاری در مقطع کارشناسی ارشد با چالش‌ها و مشکلات متعددی همراه است که شامل: عوامل فرهنگی، هویت حرفه‌ای، عدم کفایت بین آموزش، پژوهش و بالین، نبود برنامه جامع آموزشی برای ارتقای دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد و جایگاه این حرفه در بین مردم، شناساندن نقش و ارزش حرفه پرستاری (۲۳)، هم‌پوشانی مطالب و کارآموزی در برخی دروس مانند ارتوپدی و تروماتولوژی، تکراری بودن مباحث، روش تدریس و آموزش در مقطع ارشد پرستاری در گرایش مراقبت ویژه(۵۰)، عدم کارآیی دانش‌آموختگان دوره کارشناسی ارشد پرستاری در محیط‌های بالینی، عدم تأکید این دوره‌ها بر مفاهیم عمومی (مدیریت و آموزش)، جنبه‌های مهارتی و تخصصی، نبود هماهنگی بین آموزش‌های ارائه شده و خدمات مورد نیاز در بالین، عدم تمایل پرستاران دانش‌آموخته به کار در بالین، عدم وجود جایگاه مشخص در بالین(۵۱)، استفاده از استانداردهای خارجی برای اعتباربخشی مقطع کارشناسی ارشد پرستاری(۴۰)، ابهام نقش دانشجویان در عملکرد بالینی، ناامید شدن از ادامه تحصیل و سرخوردگی بعد از ورود به این مقطع، متفاوت بودن انتظارات از رشته با واقعیت موجود، آموزش ضعیف به دلیل عدم وجود اساتید پرستاری متخصص، مشارکت دادن دانشجوی تازه کار در تدریس دروس تخصصی، کوریکولوم درسی نامناسب(۵۳)، عدم توجه کافی به سوابق کاری داوطلبان، عدم انجام مصاحبه از لحاظ خصوصیات روانشناختی قبل از ورود به دوره و ارائه دوره به صورت پاره وقت، بودند(۵۵). در ادامه با توجه به چالش‌های ذکر شده در مطالعات فوق، راه‌کارهای متناسب با هرکدام نیز در جدول۲ ارائه شد.

پیشنهاد می‌شود برای تحقیقات آینده، تحقیقات کیفی با مشارکت کارشناسان آموزشی، مدرسین و اعضای هیأت بورد پرستاری، صورت گیرد. از طرفی، انجام مطالعاتی که با هدف تجربه و درک مربیان و دانشجویان پرستاری از آموزش کارشناسی ارشد پرستاری به‌صورت گراندد تئوری در دانشکده‌های مختلف پرستاری کشور نیز می‌تواند مفید باشد.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به تعداد کم مطالعات مرتبط اشاره کرد. همچنین، عدم بررسی عوامل تأثیرگذار بر آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری ایران نیز از محدودیت‌هایی است که در مطالعات مرور شده وجود داشته است.

جدول ۲: تلفیق یافته‌های مطالعات واردشده مرتبط با چالش‌ها و راه‌کارهای آموزش در مقطع کارشناسی ارشد پرستاری ایران.

چالش	راه‌کار
ابهام در هویت حرفه‌ای	اتخاذ استراتژی برای بهبود تصویر پرستاری نظیر ایجاد و احراز پست‌های ویژه کارشناسی ارشد در بالین تعریف شرح وظایف اختصاصی آن‌ها تخصصی کردن آموزش پرستاری در سطح کارشناسی ارشد و بالاتر تلاش مربیان در جهت القای هویت حرفه‌ای به دانشجویان تشکیل گروه و انجمن و نشر مجلات تخصصی برای قدرتمندکردن رشته
عدم هماهنگی بین آموزش، پژوهش و بالین عدم تطابق آموزش پرستاری بر اساس پرستاری مبتنی بر شواهد در عمل و آموزش	ارتباط و هماهنگی مناسب بین آموزش، پژوهش و بالین توسعه راه‌کارهای خلاقانه کاهش گسست تئوری‌بالین توسط اعضای هیأت‌علمی امکان دسترسی به روش‌های آموزشی نوین و لزوم توسعه‌ی برنامه‌های ادغام پژوهش در آموزش
عدم مشخص بودن جایگاه کارشناس ارشد پرستاری در جامعه و شناساندن نقش و ارزش حرفه پرستاری	بهره‌گیری از رسانه‌های جمعی همراه با راهنمایی و مشاوره صاحب نظران و سازمان‌های ذی ربط پرستاری توجه به نقش و وظایف پرستاران فارغ‌التحصیل در سیستم بهداشتی کشور و در سطح جامعه در برنامه درسی کارشناسی ارشد پرستاری
عدم کیفیت کاری مناسب فارغ‌التحصیلان در بالین عدم تأکید این دوره‌ها بر مفاهیم عمومی (مدیریت، آموزش و...)، جنبه‌های مهارتی و تخصصی	ارائه دوره‌های تخصصی بالینی در مقطع کارشناسی ارشد بازنگری دوره‌های آموزشی مقطع کارشناسی ارشد بخصوص دوره‌های پرستاری مراقبت ویژه، اورژانس و قلب و عروق

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

عدم تمایل پرستاران دانش‌آموخته به کار در بالین	استفاده از روش‌های یادگیری فعال به جای یادگیری غیر فعال برای دانشجویان انجام کشیک در بیمارستان در برنامه آموزشی ارشد
استفاده از استانداردهای خارجی برای اعتبار بخشی مقطع کارشناسی ارشد	تدوین استانداردهای منطبق بر ساختار آموزشی کشور
عدم انطباق برنامه آموزش پرستاری ارشد ایران بر اساس اهداف و رسالت مشخص	تدوین برنامه آموزشی منسجم و طراحی سایر قسمت‌های برنامه بر اساس فلسفه و تئوری منسجم و منطقی
عدم تناسب با نیاز جامعه برای مدیریت مراقبت، نظارت، کنترل و برنامه ریزی آموزش پرستاری	طراحی برنامه آموزش کارشناسی ارشد پرستاری مبتنی بر نیاز جامعه و دانشجو توجه به رشد تفکر انتقادی و خلاقیت در دانشجویان توجه به ارزش‌های حرفه‌ای در عین توجه به تعالیم و فرهنگ اسلامی
ابهام نقش در عملکرد بالینی	لزوم تغییرات زیربنایی در حیطه‌های آموزش، مدیریت بالین و توانمندسازی حرفه‌ای مشخص کردن جایگاه فارغ‌التحصیلان این رشته در بالین ارائه مدل نقش از یک پرستار ارشد مسلط
آموزش ضعیف به دلیل عدم وجود اساتید پرستاری متخصص متفاوت بودن انتظارات از رشته با واقعیت موجود ناامید شدن از ادامه تحصیل و سرخوردگی بعد از ورود به این مقطع	بهره‌گیری از اساتید علاقمند و پرتوان به این رشته سپردن تدریس به دست متخصصان مربوطه توسعه نقش‌های حمایتی مربیان تقویت سطح دانش و مهارت اساتید دوره ارشد بهره‌گیری از اساتید علاقمند جهت ایجاد انگیزه در دانشجویان خارج کردن محیط یادگیری از سنتی به مدرن
نقص در تعاملات حرفه‌ای و ارتباطات بین رشته ای	تشویق برقراری تعاملات انسانی و بین رشته ای فرایند آموزش، امکان همکاری گروهی با پزشکان، پرستاران و سایر اعضای تیم سلامت در زمینه یادگیری را فراهم نماید. سهیم نمودن پرسنل درمانی در آموزش دانشجویان
عدم توجه کافی به سوابق کاری داوطلبان عدم انجام مصاحبه از لحاظ خصوصیات روانشناختی قبل از ورود به دوره	سیستم مناسب گزینش دانشجو، انتخاب افراد مستعد، علاقمند و با انگیزه برای ادامه تحصیل در مقطع ارشد توجه به سوابق کاری داوطلبان و انجام مصاحبه از لحاظ خصوصیات روانشناختی قبل از ورود به دوره
ابهام در هویت قانونی و علمی برنامه‌های درسی دوره ابهام در استانداردهای ارزشیابی دوره کارشناسی ارشد عدم تغییر برنامه‌های پرستاری و اصلاح آن با توجه به سیاست‌های بهداشتی کشور	وجود برنامه مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف تحصیلات تکمیلی ضرورت انجام و پیگیری منصفانه ارزیابی درونی و بیرونی در برنامه‌ی آموزشی ارشد پرستاری ارزشیابی برنامه توسط تیمی متشکل از اعضای گروه، اعضای سایر گروه‌ها و صاحب نظران خارج دانشکده مقایسه با دانشگاه‌های برتر داخل و خارج کشور در ارزشیابی برنامه انتخاب محتوا و ارزشیابی جامع برنامه آموزشی با توجه به سیاست‌های بهداشتی کشور حداقل هر ۳-۲ سال یک بار انجام شود.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که چالش‌های ارشد پرستاری در دو حیطه اصلی مرتبط با سیستم آموزشی و دانشجویان تقسیم‌بندی می‌شوند. براساس چالش‌ها، راه‌کارهایی نظیر تدوین استانداردهای منطبق بر ساختار آموزشی کشور، رفع مشکلات ناشی از ضعف علمی اساتید، ایجاد انگیزه در دانشجویان، توانمندسازی دانشجویان در حیطه‌های آموزشی، بالینی و تحقیق گزارش شده است. در حقیقت، مهم‌ترین یافته مطالعه حاضر بررسی جامع و گزارش یکپارچه از چالش‌های موجود در آموزش دوره کارشناسی ارشد پرستاری و بررسی راه‌کارهای مؤثر براساس چالش‌های مربوطه در ایران است که می‌تواند برای مدیران و سیاست‌گذاران پرستاری در دانشکده‌ها و بیمارستان‌ها در جهت طرح اقداماتی عملیاتی در راستای حل چالش‌های موجود، مفید باشد.

قدردانی

این مطالعه یک مطالعه مروری یکپارچه بود، لذا نیازی به اخذ کد اخلاق وجود نداشت. این پژوهش، از هیچ سازمانی کمک مالی دریافت نکرده است و هیچ گونه تعارض منافعی وجود ندارد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

منابع

1. Tabari Khomeiran R, Deans C. Nursing Education In Iran: Past, Present, And Future. Nurse Educ Today. 2007; 27(7): 708-14.
2. Baghaee R, Mokhtari L, Hosseinzadegan F, Mihandoost S. [Comparison study of master of nursing curriculum in Iran, Turkey and Jordan]. Journal of Nursing Education. 2018; 7(4): 39-47.[Persian]
3. Ministry of Health and Medical Education.[Markaze Sanjeshe Amoozeshe Pezeshkiye Keshvar]; 2022. [cited 2021 Mar 6]. available from: Https://Sanjeshp.Ir/Content.Aspx?Click=1.[Persian]
4. Schwendimann R, Fierz K, Spichiger E, Marcus B, De Geest S. A Master Of Nursing Science Curriculum Revision For The 21st Century–A Progress Report. BMC Med Educ. 2019; 19(1): 135.
5. Rhee HY, Yang SJ, An B, Ha J, Bae SH, Bae S, et Al. Candidates' And Policymakers' Perspectives On The Needs For A Master's Program In Nursing. Nurse Educ Today. 2022; 109: 105243.
6. Brayer A, Marcinowicz L. Job satisfaction of nurses with master of nursing degrees in Poland: quantitative and qualitative analysis. BMC Health Serv Res. 2018; 18(1): 239.
7. Berthelsen C, Martinsen B, Vamosi M. Master Of Science In Nursing Students' Expectations To Participate In Nursing Research-Related Tasks In Clinical Practice After Completing Their Education–A Cross-Sectional Survey. Journal Of Nursing Education And Practice. 2020; 10(5): 1-10.
8. Fowler T, Conner R, Smith W. Master Of Science In Nursing And Doctor Of Nursing Practice Clinical Curriculum Map. J Nurs Educ. 2018; 57(7): 440-445.
9. Karkhah S, Bazzi A, Adyani SM, Ghazanfari MJ. Mindfulness And Related Factors Among Iranian Nursing Students: A Cross-Sectional Study. J Curr Biomed Re. 2021; 2(4): 1-7.
10. Cotterill-Walker SM. Where Is The Evidence That Master's Level Nursing Education Makes A Difference To Patient Care? A Literature Review. Nurse Educ Today. 2012; 32(1): 57-64.
11. Stocker BL. Transitioning From On-Campus To Online In A Master Of Science Nursing Program: A Comparative Study Of Academic Success. American Journal Of Distance Education. 2018; 32(2): 113-30.
12. Cipher DJ, Urban RW, Mancini ME. Factors Associated With Student Success In Online And Face-To-Face Delivery Of Master Of Science In Nursing Programs. Teaching And Learning In Nursing. 2019; 14(3): 203-7.
13. Monsivais DB, Olson CM. Partnering To Develop Online Teaching Skills For Master Of Science In Nursing Education Students. J Nurs Educ. 2019; 58(4): 240-242.
14. Fawaz MA, Hamdan-Mansour AM, Tassi A. Challenges Facing Nursing Education In The Advanced Healthcare Environment. International Journal Of Africa Nursing Sciences. 2018; 9: 105-10.
15. Mazloum SR, Ghorbanzadeh M, Reyhani T, Yavari M, Boskabadi H. [Developing Basic Educational Standards For Evaluation And Accreditation Of Master Of Sciences Course In Neonatal Intensive Care Nursing: A Report Of A Delphi Study]. Strides In Development Of Medical Education. 2016; 13(1): 10-9.[Persian]
16. Zolfaghari M, Bahramnezhad F, Asgari P, Shiri M. [Challenge Of Clinical Education For Critical Care Nursing Students: Qualitative Content Analysis]. Journal Of Clinical Nursing And Midwifery. 2016; 4(4): 57-67.[Persian]
17. Pazokian M, Rassouli M. [Challenges Of Nursing Clinical Education In World]. Journal of Medical Education Development. 2012; 5(8): 18-26.[Persian]
18. Heidari MR, Norouzadeh R. Nursing Students' Perspectives On Clinical Education. J Adv Med Educ Prof. 2015; 3(1): 39-43.
19. Jokar F, Haghani F. [Nursing Clinical Education, The Challenges Facing: A Review Article]. Iranian Journal Of Medical Education. 2011; 10(5): 1153-60.[Persian]
20. Mollahadi M. [Importance Of Clinical Educating In Nursery]. Education Strategies in Medical Sciences. 2010; 2(4): 153-9.[Persian]
21. Zaighami R, Faseleh M, Jahanmiri S, Ghodsbin F. [Nursing Students' Viewpoints About The Problems Of Clinical Teaching]. Journal of Inflammatory Diseases. 2004; 8(1): 51-5.[Persian]
22. Heshmati-Nabavi F, Vanaki Z. Professional Approach: The Key Feature Of Effective Clinical Educator In Iran. Nurse Education Today. 2010; 30(2): 163-168.
23. Valizadeh L, Ghiasvandian S, Abedi Ha, Zamanzadeh V. [Challenges And Solutions Of Msc Education In Nursing: A Qualitative Study]. Iranian Journal Of Medical Education. 2012; 11(8): 1010-23.[Persian]
24. Whittemore R, Knafl K. The Integrative Review: Updated Methodology. J Adv Nurs. 2005; 52(5): 546-53.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

25. Kermanshahi S, Memarian R, Heseni A, Zamzam S, Nezamli F. [A Comparison Post-Graduate MS Curriculum Of Nursing Education In Iran And Canada]. Journal Of Medical Education Development. 2011; 4(6): 48-54.[Persian]
26. Mirzabeygi G, Sanjari M, Salemi S, Babaei F, Kheradmand M. [The Necessity For Specialty Education In Nursing MS Program: Viewpoints Of The Faculty Members Of School Of Nursing And Midwifery In Iran]. Iranian Journal of Medical Education. 2010; 9 (3):263-271.[Persian]
27. Nikfarid L, Ashktorab T. [Understanding of neonatal intensive care nurse practitioner students of situation of their profession in Iran: A qualitative study]. Iranian Journal of Nursing Research. 2013; 8(2):37-46.[Persian]
28. AlahDadian M, Salehi SH, HasanZahraeii R, Farahmand H. [Proposing Appropriate National Standards For Nursing And Midwifery Education Derived From International Standards: A Case Study, Master Of Science In Nursing And Midwifery]. Iranian Journal of Medical Education. 2008; 8(1): 15-21.[Persian]
29. Valizadeh L, Ghiasvandian S, Abedi H A, Zamanzadeh V. [Challenges and Solutions of MSc Education in Nursing: A Qualitative Study]. Iranian Journal of Medical Education. 2012; 11(8):1010-1023.[Persian]
30. Aghebati N, Mohammadi E, Ahmadi F. [The experiences of the lectures and nursing students in the implementation of the curriculum for master students in Critical Care Nursing: a qualitative research]. Journal of Nursing Education. 2015; 4(2): 48-60.[Persian]
31. Heydari A, Sadeghnezhad M. [Assessment Of Nursing Msc Theses And Their Levels Of Evidence]. Iranian Journal Of Medical Education. 2015; 14(10): 886-94.[Persian]
32. O'Connor S, Larue E. Integrating Informatics Into Undergraduate Nursing Education: A Case Study Using A Spiral Learning Approach. Nurse Educ Pract. 2021; 50: 102934.
33. Karam M, Chouinard MC, Poitras ME, Couturier Y, Vedel I, Grgurevic N, et al. Nursing Care Coordination For Patients With Complex Needs In Primary Healthcare: A Scoping Review. 2021; 21(1): 16.
34. Hunter KF, Dahlke S. Nurse And Health Care Aide Knowledge Of Urinary Continence Promotion And Management In Hospitalized Older People. J Wound Ostomy Continence Nur. 2021; 48(5): 435-439.
35. Rababa M, Al-Rawashdeh S. Critical Care Nurses' Critical Thinking And Decision Making Related To Pain Management. Intensive Crit Care Nurs. 2021; 63: 103000.
36. Aliakbari F, Haghani F. [Patient 'S Bedside Teaching: Advantages And Disadvantages]. Iranian Journal Of Medical Education. 2011; 10(5): 1161-76.[Persian]
37. Ghazanfari MJ, Karkhah S, Maroufizadeh S, Fast O, Jafaraghaee F, Gholampour MH, et al. Knowledge, Attitude, And Practice Of Iranian Critical Care Nurses Related To Prevention Of Pressure Ulcers: A Multicenter Cross-Sectional Study. J Tissue Viability. 2022; S0965-206X(22)00009-2.
38. Emami Zeydi A, Karkhah S, Jafaraghaee F, Ghazanfari MJ. [Knowledge Of Iranian Critical Care Nurses Toward The Prevention Of Ventilator-Associated Pneumonia: A Systematic Review]. Journal Of Critical Care Nursing. 2021; 14(3): 60-8.[Persian]
39. Rassouli M, Zagheri Tafreshi M, Esmaeil M. [Challenges In Clinical Nursing Education In Iran And Strategies]. Journal Of Clinical Excellence. 2014; 2(1): 11-22.[Persian]
40. Allahdadian M, Salehi S, Hassan Zahraie R, Farahmand H. [Proposing Appropriate National Standards For Nursing And Midwifery Education Derived From International Standards: A Case Study, Master Of Science In Nursing And Midwifery]. Iranian Journal Of Medical Education. 2008; 8(1): 15-22.[Persian]
41. Gleason K, Harkless G, Stanley J, Olson AP, Graber ML. The Critical Need For Nursing Education To Address The Diagnostic Process. Nurs Outlook. 2021; 69(3): 362-369.
42. Michel A, Ryan N, Mattheus D, Knopf A, Abuelezam NN, Stamp K, et al. Undergraduate Nursing Students' Perceptions On Nursing Education During The 2020 COVID-19 Pandemic: A National Sample. Nurs Outlook. 2021; 69(5): 903-912.
43. Howard S. Academic Preparation Of A Nurse Practitioner: Doctor Of Nursing Practice Versus Master Of Science In Nursing [dissertation]. Greenville, North Carolina: East Carolina University; 2021.
44. Elahi N, Alhani F, Ahmadi F. [Effective Education: Perceptions and Experiences of Nursing Students]. Iranian Journal of Medical Education. 2012; 12 (2):110-119 45.[Persian]
45. Nematollahi M, Esmaelzadeh F, Mehdipour-Rabori R, Bagherian B. Educational Challenges Of Postgraduate Neonatal Intensive Care Nursing Students: A Qualitative Study. J Educ Health Promot. 2020; 9: 171.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

46. Cantrell MA, Mariani B, Lengetti E. A Quantitative Research Study Protocol To Advance Simulation Science In Nursing Education. Nurs Educ Perspect. 2022; 43(2): 103-108.
47. Mccormick R, Young DA. Faculty Incivility In Nursing Education From A Nursing Program Leader's Point Of View. [cited 2022 Mar 9]. available from: https://sigma.nursingrepository.org/handle/10755/21499
48. Bell B. White Dominance In Nursing Education: A Target For Anti-Racist Efforts. Nursing Inquiry. 2021; 28(1): E12379.
49. Mcelroy KG, Gilden R, Sattler B. Environmental Health Nursing Education: One School's Journey. Public Health Nurs. 2021; 38(2): 258-265.
50. Aghebati N, Mohammadi E, Ahmadi F.[The Experiences Of The Lectures And Nursing Students In The Implementation Of The Curriculum For Master Students In Critical Care Nursing: A Qualitative Research]. Journal of Nursing Education. 2015; 4(2):48-60.[Persian]
51. Mirzabeygi G, Sanjari M, Salemi S, Babaei F, Kheradmand M. [The Necessity For Specialty Education In Nursing MS Program: Viewpoints Of The Faculty Members Of School Of Nursing And Midwifery In Iran]. Iranian Journal Of Medical Education. 2010; 9(3): 263-71.[Persian]
52. Kermanshahi S, Memarian R, Heseni A, Zamzam S, Nezamli F. [A Comparison Post- Graduate MS Curriculum Of Nursing Education In Iran And Canada]. Journal Of Medical Education Development. 2011; 4(6): 48-54.[Persian]
53. Nikfarid L, Ashktorab T. [Understanding Of Neonatal Intensive Care Nurse Practitioner Students Of Situation Of Their Profession In Iran: A Qualitative Study]. Iranian Journal Of Nursing Research. 2013; 8(2): 37-46.[Persian]
54. Zolfaghari M, Bahramnezhad F, Asgari P, Shiri M. [Challenge Of Clinical Education For Critical Care Nursing Students: Qualitative Content Analysis]. Journal Of Clinical Nursing And Midwifery. 2016; 4(4): 57-67.[Persian]
55. Ghorbani F, Rahkar Farshi M, Valizadeh L. [Comparison Of Master's Curriculum Of Pediatric Nursing In Iran And United States]. Journal Of Nursing Education. 2015; 4(3): 41-7.[Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]

Challenges and Strategies for Master of Science in Nursing Education in Iran: An integrative review

Mohammad Hesam Sharifi[1], Seyed Mostafa Mohsenizadeh[2], Samad Karkhah[3], Mohammad Javad Ghazanfari[4], Shaqayeq Esmaeili[5], Amir Emami Zeydi[6]

Abstract

Introduction: *The development of postgraduate nursing education and its transformation needs to know the educational process, awareness of modern methods of its implementation, recognition of material resources and facilities, and awareness of the role and duties of human resources. This integrative review has been conducted with the aim to identify the challenges and strategies of Master of Science in nursing education in Iran.*

Methods: *In this integrative review, an extensive search of databases such as Iranian Nursing Journals Index (nindex.ir), Iranian Journals Database (magiran), Scientific Information Database (SID), Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IranDoc), the Islamic World Science Citation Database (ISC) and the Regional Information Center For Science and Technology (RICeST) was conducted from 1988 (the beginning of the first master's degree in nursing in Iran) to December 4, 2021, using Persian and English keywords related to the aim of the study.*

Results: *Altogether, 10 articles from 291 studies were selected. There are several challenges in postgraduate nursing education that nursing educators are looking for solutions to address them. Master nursing education in Iran is not based on goals and mission and graduates do not have a good quality of work. In Iranian universities, the role of the master of nursing in society is not clear and so far, no special review has been made in this regard. Finally, it seems that the master's degree program in nursing in Iran is being implemented without direction and considering the needs of society.*

Conclusion: *Developing a coherent theoretical and practical training program in accordance with the needs of the community can be considered as the first step in reforming the program of master of science in nursing education in Iran.*

Keywords: Nursing, Education, Challenges, Iran.

Addresses:

1. Nursing and Midwifery Care Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.
2. Department of Nursing, Qaen School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
3. MSc Student, Department of Medical-Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery, Guilan University of Medical Sciences, Rasht & Burn and Regenerative Medicine Research Center, Guilan University of Medical Sciences, Rasht, Iran.
4. MSc Student, Department of Medical-Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran.
5. Sari Imam Khomeini Hospital, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran
6. (✉) Department of Medical-Surgical Nursing, Nasibeh School of Nursing and Midwifery, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran. E-mail: emamizeydi@yahoo.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.43]